

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ на гл. ас. д-р Ирена Димитрова Петрова

за участие в обявения от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, обнародван в ДВ бр. 111/31.12.2020 г. и на сайта на университета конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език)

Хабилитационен труд – монография

Петрова И. (2021) Лингвистически и методически аспекти на руския език като чуждоезичен за специални цели (на материале терминологическа система на косметологията и косметиката). *Монография*. Шумен: Университетско издателство им. Епископа Константина Преславско, С. 296; ISBN . 978-619-201-459-9.

Достиженията на научно-техническия прогрес и развитието на науката, технологиите и приложните направления допринасят за появата в езика на нови номинации, показващи предмети, явления, процеси, технологии и обслужващи професионалните сфери. Вече съществуващите и новите номинации (могат да бъдат преосмислени на основата на вече съществуващи в лексикалната система думи, словосъчетания, заимствания и т.н.) влизат в употреба в ежедневието на човека, и функционират като пълноправни елементи в лексикалната система на всеки език. Единиците се систематизират в подсистеми на езика, отразяващи отрасловата, специализираната, професионалната картина на света. Те формират терминологичен масив, а терминологията, като съвкупност от термини от определен отрасъл, представлява част от лексикалния пласт на специалната лексика.

Професионалната сфера на косметологията и косметиката и нейната езикова репрезентация понастоящем предизвикват засилен интерес като резултат от постоянното си динамично развитие, обогатяване и разширяване.

При анализа на професионалния метаезик на косметологията и косметиката, като подсистема на лексикалния пласт на езика, ние установихме една от основните характеристики на терминологията, а именно, че за основните понятия на косметика са закрепени определени номинации, които не позволяват по-нататъшното им произволно тълкуване.

Бързото развитие на самата косметология и нейната интензивна интеграция с много други отрасли на науката допринасят за създаването на нови техники, процедури и средства. Изобилието от интерпретации на понятията от сферата на косметологията и косметичната индустрия позволява те да бъдат изследвани от различни позиции, които са обединени от факта, че вече се е формирал устойчив професионален подезик в тази област на човешката дейност.

Подсистемата на терминологията на косметологията и косметиката, като съвкупност от термини и като част от лексикалната система на всеки език, тясно взаимодейства и отразява професионалната дейност на човека. Термините формират своята взаимосвързана система, която кореспондира с професионалното знание; те се стремят да изразят най-точно опита и знанията на човека чрез езикови средства. Всяко ново явление в отрасъла се стреми да получи свое наименование, тече номинативен процес – създава се нов термин или се уточнява вече съществуващ.

Правилното владение и употреба на професионалните термини от сферата на косметологията и косметиката е необходимо не само на професионалистите – медицински лица и косметолози, но и на тези, които се възползват от предлаганите от тях методи, процедури, инструменти, устройства, технологии. Това позволява осъществяването на адекватна комуникация в тази област с цел взаимно разбиране.

Косметологията като наука се определя в официалното законодателство на всяка страна. Свидетели сме на непрекъснато проучване, актуализиране, подобряване и усъвършенстване на подходите и технологиите за грижа, поддържане и усъвършенстване на човешкото тяло чрез продукти и технологии за косметология в световен мащаб. Производството използва постиженията на научните и практическите изследвания в областта на косметологията. Процесите на разширяване, развитие, засилване на контактите, увеличаване на обема на производство се нуждаят от езикова подкрепа на ниво описание, превод, при съставянето на тематични тезауруси,

при снабдяването с техническа и търговска документация, която да съответства на законодателството на страните, в които се произвежда един или друг продукт.

Резултатите от това проучване задълбочават разбирането на тенденциите в развитието и характеристиките на функционирането на терминологичната система на козметологията и козметиката като елемент от съвременната езикова култура. Интегрираният подход към изучаване на терминологията на козметологията и козметиката дава възможност да се придобие най-пълна представа за нейния състав, да се разкрият нейните структурно-семантични характеристики, дава представа за начините на образуване на единиците ѝ и взаимодействието ѝ с други терминологични системи, показва потенциала терминологията на козметологията и козметиката в сферата на преподаването на руски език като чужд. Изучаването на терминологията в аспекта на нейното преподаване може да допринесе за ефективното ѝ усвояване от изучаващите руски като чужд език.

Изследването на козметологията и козметиката в методически аспект може да бъде основа за разработване на препоръки за практическото използване на този вид термини. Такова проучване ще послужи по време на работата както с обучаващите се по специалности, свързани с козметологията и козметиката, така и със студенти от неезикови университети, изучаващи руски език като чужд.

Пред изследователите са поставени задачи за анализ на семантичните и структурните характеристики на съвременната терминология на козметологията и козметиката, като се използват данни от речници, периодични издания, каталози, интернет страници и др.; за анализ на потенциала ѝ по отношение на преподаването на чужд език (в частност – на руски). Ние разглеждаме научно-теоретичните аспекти на формирането и използването на терминологията на козметологията и козметиката за се да разкрият нейните характерни особености; да се определят най-съществените екстралингвистични фактори, влияещи върху формирането и разширяването на съвременната терминология на козметологията и козметиката; да се разработи и представи тематична класификация на термините на козметологията и козметиката; да се предложат основните принципи на съставянето на речник на термините на козметологията и козметиката; да се характеризират най-продуктивните начини при образуването на термините в съвременния метаезик на козметологията и козметиката: морфологичен, синтактичен, семантичен, съкращаване; да се предложи технология за работа с термините на козметологията и козметиката по време на занятията по руски език като чужд и др.

С оглед на мястото на термините, назоваващи понятия, в йерархичната структура на терминологията на козметологията и козметиката се различават родови, видови и съподчинени термини, които са на същото ниво на йерархия и са подчинени на един родов термин. Сред термините на козметологията и козметиката се наблюдават синонимни и антонимни двойки. Разнообразни са структурните модели на терминологията на козметологията и козметиката, които са разделени на еднокомпонентни и преобладаващи многокомпонентни. Сред многокомпонентните термини се открояват подгрупи: терминологични съчетания, в които двата компонента са думи от професионалния език на козметологията и козметиката; единици, в които един от компонентите е термин, а вторият – литературна дума; съчетания, в които и двата компонента са общоупотребителни. Много продуктивен е синтактичният начин за създаване на многобройните съставни термини, което до голяма степен се дължи на необходимостта от детайлизация, конкретизация на названията на специалисти, на участници в процесите, свързани с оказването на услуги, на методите и технологиите, дейностите, видовете средства и т.н.

Анализът позволява да се установи факта, че голям брой единици са заимствани от различни езици – английски, френски, немски, италиански и др., на свой ред произлезли от терминологични единици от старогръцки и латински език. Това се дължи на факта, че номинациите на термините в областта на козметологията и козметиката са свързани с възникващите нови понятия (направления в козметологията, козметични продукти, технологии, апаратура) в тези езици. Освен това езикът на козметологията и козметиката, като част от медицината, отразява интердисциплинарните постижения на науката.

Сред най-продуктивните заимствания е лексикалното заемане, като процес на пряко лексикално заемане от различни езици, главно от гръцки, латински и английски.

Термините на козметологията и козметиката активно се включват в словообразователните процеси на руския език. Образуването на термините се осъществява предимно чрез същите

словообразуващи модели и с помощта на същите словообразуващи афикси, чрез които се формират думите на литературния език, но се забелязват и някои разлики.

При анализа на морфологичния начин на образуване на термините на козметологията и козметиката бе разкрито, че по-голямата част от думите, отнасящи се до морфологичния начин образуване, представляват суфиксални образования.

Продуктивни модели на суфиксалния метод на образуване на термините от метаезика на козметологията и козметиката се наблюдават при образуването на сложни думи. Един от най-често срещаните начини за словообразуване на термините на козметологията и козметиката е словосложението, т.е. образуването на термини чрез свързване на една или повече основи на част на речта със самостоятелна дума и образуване на сложни думи с чуждоезичен компонент. Сред безафиксните методи на образуване на термините от сферата на козметологията и козметиката може да се подчертае абревиацията. В терминологията на козметологията и козметиката често се използват и използват абревиатури. Семантичните начини също са представени сред начините за образуване на термините от козметологията и козметиката. Метафоричните термини в козметологията са номинативни лексикални единици на специалния език на козметологията като част от медицината, функциониращи за номиниране на специални понятия (обекти, субекти, явления и процеси).

Сред терминологията на козметологията и козметиката могат да се обособят групи в зависимост от източниците на лексикални единици за създаване на термина от дадената област: антропоморфна метафора, природоморфна метафора, социоморфна метафора, артефактна метафора. Сред термините на козметологията и козметиката има и термини, създадени въз основа на собствени имена – епоними, които съдържат в състава си собствено име, както и нарицателно име, което означава научно понятие.

Много интересно по наше мнение, е наблюдението над вътрешната форма на термини, които са със специални наименования и са мотивирани от значението на съставлящите ги морфеми и изходното значение, но за носители на руския език са обикновени наименования. Единици като *веснушка*, *родинка*, *бородавка* са запазили семантиката, вложена в тях при първоначалното си появяване като номинация и значението им се съотнася с извънезикови признаци.

Моделите на метонимичен пренос, т.е. изразяване на нови понятия в областта на козметологията и козметиката с помощта на вече съществуващи средства, характерни за терминологията, са изградени на същите основания както общите. Създадените чрез метонимичен трансфер термини получават допълнителен семантичен компонент. Сред термините на козметологията и козметиката се наблюдават единици, образувани с помощта на пространствена, предметна, процесуална метонимия и метонимия въз основа на прехвърлянето на свойствата на веществото към носителя на субекта на свойството. Има отделни случаи на метонимичен трансфер на фразеологични съчетания.

В терминологичните речници в областта на козметологията и козметиката, описващи термините, от една страна, като елементи на общата езикова лексикална система, а от друга, като номинации в езика на отрасъла, терминологичните единици могат да се комбинират в съвкупности по различни принципи. Назряла е необходимост да се състави речник, който да отговаря на определени критерии и изисквания. Това е своего рода комбиниран речник с енциклопедичен характер – речник-тезаурус, т.е. не само речник от описания тип, но речник, отразяващ знанията, предходния опит на носителите на езика в областта на козметологията и козметиката. По този начин може да се обоснове въвеждането и използването на ново название на такъв речник – *речник силабус*. Речник силабус това е един вид план за изучаване на единиците от речника; той е средство за комуникация между научното познание и човека, използващ даденото познание за различни цели – научни, практически, приложно ориентирани, дава представа за перспективите за развитие, допринася за обогатяване на собствената му култура.

В макрокомпозиционната и микрокомпозиционната структура на терминологичния тематичен речник-силабус по козметология и козметика се вземат предвид редица основни параметри, като: определяне на пласта от специална лексика, подложен на описание, т.е. ориентация към областта на знанието или към тематиката на речника, а именно тематичния пласт на професионалната терминология от областта на козметологията и козметиката; определяне обхвата на използването на терминологичния тематичен речник-силабус по козметология и козметика; определяне на кръга от бъдещите потребители на речника – специалисти, работници от сферата на козметологията и козметиката, служители на предприятия, произвеждащи

козметични изделия, на учащи се – бъдещи изследователи в научната област на козметологията и козметиката, на козметичните продукти и създатели на козметични услуги и съоръжения, изучаващи руски език като чужд език; описание на аспекта и равнището на описание на специалната лексика – списък, в който най-пълно и всеобхватно се представя съвременният масив от специална лексика в областта на козметологията и козметиката; определяне на обема (около 6 000 думи по предварителни изчисления) и принципите на подбор на лексиката в него.

Структурата на речника отразява авторския подход към описанието на термините на козметологията и козметиката и се състои от предговор, въведение, препоръки за използване на речника, списък с използваните съкращения, основен лексикон, списък с литература, източници и приложения (приложението съдържа лексикона в азбучен ред на единиците на руски език и списъка с единици в азбучен ред на български език, с посочване на тяхното местоположение). Композицията на речника отразява тематичния принцип на представяне на лексикалните единици и словосъчетанията. Основната част в речника се състои от лексикон от терминологически единици от козметологията и козметиката, който е построен на базата на предварително определени и мотивирани тематични комплекси, отразяващи най-големите научни и тематични области, имащи отношение към козметологията и козметиката.

Изборът на тематичната организация в речника е мотивиран от неговото предназначение – да отразява съвременната езикова култура, да служи като справочник за работниците от индустрията за красота, да бъде показалец и препоръка за потребителите на тези услуги, и не на последно място, със своето съдържание да помогне на изучаващите руски език за специални цели.

Избраният от нас структурен вид на терминологичен тематичен речник на козметологията и козметиката включва организиране на лексиката по семантични (систематични) полета въз основа на йерархичните връзки между понятията от областта на козметологията и козметиката. Този принцип на разположение на понятията може да бъде много полезен за учебни цели.

Разположението на единиците в терминологичния тематичен речник-силлабус по козметология и козметика предопределя и неговата практическа значимост: той ще бъде една добра подкрепа не само за учащи, но и за преводачи, които се занимават с не леката задача да превеждат термини и терминологични комбинации в специални текстове, може да служи като справочник за специалистите от областта на знанието козметология, за хора, създаващи текстове с информационна и рекламна насоченост в различни издания, и в брошури и дипляни, по наше мнение той ще бъде интересен и на хората, които любителски се интересуват от въпроси от сферата на услугите и индустрията за красота.

Лексикографският списък включва: регистрационни, формални, етимологични, атрибутивни, интерпретативни, асоциативни, прагматични, илюстративни и микрокомпозиционни условни съкращения и знаци.

В речника се използват различни средства за организирането и оформянето му, които позволяват да се акцентира вниманието на читателя върху отделните елементи на информацията, като я подчертае. Те включват различни лексикографски символи.

В настоящето изследване се предлага следното разпределение терминологичните единици от метаезика на дадената област по тематични групи от термини и терминологични съчетания комбинации: направления и специализации; специалисти; човекът и частите на тялото му; заболявания и недостатъци; сфери и области на използване термините; подходи, методи, технологии и процедури; средства, уреди и апарати.

Предложеният терминологичен тематичен речник-силлабус по козметология и козметика като справочно издание има голямо практическо значение за козметичната индустрия и е предназначен за широк кръг специалисти, разработчици и производители на парфюмерия и козметични продукти, потребители на козметични средства, практикуващи козметолози, търговци, консултанти на козметични марки, служители на изпитателни лаборатории и центрове за сертификация. Може да служи като справочно учебно пособие за учащи се от специализираните средни и висши учебни заведения, курсове за преквалификация на лекарите-дерматолози и козметолози, българи, изучаващи руски език като чужд в областта на парфюмерийната и козметичната индустрия.

Процесът на обучение по руски език като чужд за специални цели е комплексен и многоаспектен, а ефективността на прилагането му зависи от подготвителната работа, от подбора на езиковия материал, от избора на методически подходи, от внимателното съставяне на

програма, която отговаря на целите на обучението на конкретен етап, от осмислянето на всяка стъпка при изпълнението на тази програма.

В съответствие с традицията на методиката за изучаване на руски език като чужд, ние се придържаме към такава организация на учебния материал, при която работата преминава през следните етапи: работа върху езикови единици и правилата за тяхното образуване, усвояване на типови фрази и речеви образци, работа със свързан текст на определена тема или над речева ситуация. Един от методическите похвати в преподаването на руски език като чужд, както е известно, е упражнението.

Предложената система от упражнения акцентира върху словообразователните характеристики на думите. При създаването на упражненията ние се придържаме към постиженията на морфемиката и на теорията на словообразуването. При работата върху начините за образуване на съществителни имена упражненията са насочени към усвояване на лексикални единици, които назовават: 1) определена професия или вид дейност; 2) растения или тяхната съвкупност; 3) технически средства, уреди, инструменти; 4) характеристика на въздействието; 5) отвлечено действие; отвлечен знак; 6) образуване на съществителни чрез чисто съединяване; 7) образуване на съществителни и прилагателни с чуждоезични компоненти; 8) образуване на прилагателни, показващи отношението към нещо; принадлежност към човек или животно; 9) принадлежащ или характерен за лице, група от лица или област на техните дейности; 10) принадлежност към географски обект или мястото на дейност на лицето; 11) направен от нещо; 12) предразположен към нещо; 13) образуване на прилагателни с емоционално-експресивно значение; 14) образуване на прилагателни със значение `липса на нещо`; 15) образуването на прилагателни със значение `противоположност на признака`; 16) образуване на прилагателни със значение на висока степен на признака; 17) образуване на прилагателни чрез чисто съединяване; 18) образуване сложно-суфиксални прилагателни; 19) образуване на глаголи със значение `формиране на характера, придобиване на признак`, дейност на лице, със значение на действие, имащо отношение към предмет или понятие, явление; образуване на причастия; 20) задачи на базата на работа със словообразователно гнездо. При изпълнение на упражнения от този вид, освен усвояване на лексикални единици от козметологията и козметиката, учащите се получават възможност по-подробно да се запознаят със словообразователните процеси в руския език и да разширят своя речников запас.

Съдържанието на обучението по руски език като чужд за специални цели се определя, преди всичко, от комуникативните нужди на учащите в научната и приложната сфера на комуникацията. Водещи са: свободно четене на литература по специалността; подготовка на текстове на статии, участие в научни дискусии; необходимост от постигане на комуникативните цели по време на общуването както с професионалисти в областта на козметологията и козметиката, така и по време на осъществяването на бизнес контакти; възприемане на готови текстове с различно съдържание и предназначение; изготвяне на текстове за брошури, рекламни съобщения, указания за предназначение, използване, съдържание, мерки за безопасност и срок на годност на козметичните продукти. В основата на формирането на такива сложни речеви умения и тяхното усъвършенстване в процеса на обучение винаги е текстът (учебно-научен, общонаучен, специален научен текст, текстове на производствената и бизнес документацията).

Въз основа на горепосоченото, програмата по руски език за студенти-нефилолози и учащи се в краткосрочни курсове по руски език на специалността Козметология и козметика, трябва да включва основна, базова част, обща за всички учащи и такава, която е пряко свързана с научната и приложната област на козметологията и козметиката.

В настоящата работа ние сме подбрали текстове, по специалността Козметология и козметика, които илюстрират функционирането на езиковите единици, като се вземат предвид определените от нас тематични групи, а именно: при изразяването на научни и приложни направления и специалности; при названията на човека – професионалист в своята област, изпълняващ определени действия в различни направления на дейността; при названията на части от тялото и обекти и структури на човека, които са обект на козметиката и на козметични процедури; при названията на болести и дефекти, които са обект на козметиката; при названията на сфери и области на използване и прилагане на козметични и естетични процедури и средства; при названия на подходи, методи и технологии, както и техники и показатели при прилагане на козметични средства и процедури; при названия на козметични и хигиенни средства, средства за грим, съдове за съхранение и разфасоване; при названия на апаратура и уреди; при названията на

съставките в козметиката. Работата с текстове може да се извършва както с цел усвояване на граматичните явления в руския език, така и постигане на аналитично и изучаващо безпреводно четене с предварително отстранени трудности.

Очакваният резултат след провеждането на курса на елементарно ниво е постигнат, а задача на бъдещата работа е разработването на курс за следващите нива на владеене на езика за специални цели в сферата на козметологията и козметиката.

Изследването има теоретично и приложно значение и внася своя научен и практически принос както в съвременната лингвистика, в частност – в лексикографията, така и в методиката на обучението по руски език като чужд за специални цели.

Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд

Петрова И. (2020а) Словообразователният компонент в обучението по лексика на студентите русисти. *Монография*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, С. 270; ISBN 978-619-201-455-1; URL: http://litermedia.com/index.php?ind=downloads&op=entry_view&iden=320.

Развитието на комуникативната компетентност на студентите филолози не е процес на изолирано формиране на отделните му структурни компоненти, а едновременно поэтапно развитие на цялата система от средства за комуникация. На всеки етап от езиковото обучение студентите изучават произношението, лексикалните единици, словообразователните характеристики на думите, граматичните конструкции.

Развитието на съвременната лингвистична и методическа наука показва тенденция към включване словообразователния компонент при изучаването на руски език не само по време на занятията по теория на езика, но и в практическия курс, тъй като лексиката е основен базов компонент на езиковата компетентност. Речникът на руския език съдържа 85% производни думи. Необходимостта от усвояване на лексиката за овладяване на руския език като средство за комуникация не предизвиква никакво съмнение.

Словообразователните механизми и характеристиките на функционирането на словообразователната система се разглеждат паралелно - в теоретичен и практически план. Умения за анализ на фактите на езика и речта от гледна точка на тяхната словообразователна характеристика и техния комуникативен потенциал, както и използването на усвоените знания и придобити умения в различни ситуации на комуникация в реалното общуване допринасят за разширяване на филологическото на образование на студентите.

Въпреки факта, че в учебния процес в българското висше училище има определени традиции в използването на фактите на словообразуването при обучението по ортография, лексика и морфология, трябва да се поясни, че те са недостатъчни, фрагментарни и непоследователни от гледна точка на променената на образователна ситуация, свързана с недостатъчно (или дори нулево) ниво на владеене на руски език на постъпващите във филологическите специалности в българското висше училище.

В резултат на въвеждането в практическия курс на различни форми и методи на работа със словообразователни явления на руския език, студентите получават знания за словообразователната система и особеностите на нейното формиране.

По време на практическия курс по руски език е необходима по-широка и задълбочена работа по словообразуване, като се използват максимално постиженията на морфемиката и словообразуването. Това може да се реализира чрез включване на словообразователен компонент на думи по време на изучаването на всички тематични и ситуативни комплекси.

По време на практическите занятия по руски език със словообразователен компонент студентите получават възможност да усвоят основните методи морфемния и словообразователния анализ, да усвоят умения за правилно и целесъобразно използване на производните думи в устни и писмени форми на комуникация. Постига се значително разширяване на лексикалния запас в съответствие с предвидените в учебната програма тематико-ситуативни комплекси, съставени на основата на конструираните гнездови и деривационно-структурен речници. Формират се общоучебни компетентности за възприемане, анализ, обобщаване на информация, поставяне на цели и избор на начина за постигането му; придобиват се умения в използването на интерактивни технологии и компенсаторни стратегии като в курса по практически руски език като цяло, така и в теоретичния курс, който лежи в основата на придобиването на филологическо образование. Студентите усвояват нормите на руския

литературен език и умения за практическото му използване в различни ситуации, придобиват навици за създаване и разбиране на текстове въз основа на словообразователните характеристики на влизащите в състава им лексикални единици; получават възможност за свободно овладяване на руския език като средство за общуване и като основа на бъдещата си професионална дейност.

Успешното възприемане, възпроизвеждане и създаване на производни думи в процеса на обучението по лексика е необходимо условие за успешно овладяване лингвистичната компетентност като елемент от професионално-комуникативната компетентност на студентите русисти, носители на български език.

Изучената научна литература води до заключението, че съвременните структурно-семантични, функционално-комуникативни и когнитивни изследвания в областта на руското словообразуване може значително да помогнат за лингводидактичното разработване на руското словообразуване дума за целите на обучението на студенти русисти.

Системността на словообразуването служи като основа за разширяване на активния и пасивния лексикален запас, на потенциалното и оптималното количество на усвоените думи, на развитието на умения за езикова догадка, на въвеждането на нови думи в състава на различни групи словообразователни средства.

Структурата на производната дума отразява формално-семантичната връзка на членовете на словообразователната двойка: произвеждаща /изходна дума - производна дума. Словообразователната структура на производната дума е схема, която позволява типизиране, т.е. тя може да служи като модел за изграждане на други думи. Словообразователният тип е модел за разбиране и формиране на производната дума. Изучаването на начините на словообразуване е важна част от обучението по словообразуване в практическия курс. Комплексните единици на словообразуването са необходим компонент на познаването на системната организация на руското словообразуване и имат огромен потенциал в работата по разширяване на речниковия запас на студентите. Използването на словообразователни гнезда, двойки, вериги и парадигми помага за представянето на словообразователния материал, като се вземат предвид отношенията на производност. Това допринася за формирането на представа у учащите се за системните словообразователни връзки и потенциалните възможности на руското словообразуване.

Лингвистиката и методиката предопределят когнитивния подход към езиковите явления като цяло и по-специално към словообразователните процеси. Този подход е свързан с теорията на номинацията и има пряко отношение към словообразователните процеси в езика. Трябва да се намери и да се определи мястото на словообразователния компонент в процеса на обучение на всички етапи на курса по практически руски език в рамките на тематико-ситуативните комплекси, във функционален аспект при тълкуването на словообразователните единици с използването на съвременни образователни технологии.

Задължително е адаптирането на тези съвременни образователни модели към спецификата на обучението по руски език като чужд на носителите на български език с минимално (или нулево) ниво на владение на езика в условия извън езикова среда.

В работата по руско словообразуване в практическия курс със студенти русисти е от значение принципът на подаване на езиковия материал на синтактична основа. Пълно описание на характеристиките на функционирането на производните думи в речта - в изказването, в текста, в определен жанр или стил е една от задачите, пред които е изправена съвременната методика на преподаването на руски език като чужд. Задачите, свързани със словообразователните характеристики на думата, трябва да бъдат включени като необходима важна част в методическия апарат за работа с текст.

За целите на обучението по руски език като чужд трябва да се въведе понятието "речник-оптимум". Работата предлага цялостна структура на такъв тематично-ситуативен лексико-словообразователен речник - справочник. Критериите за подбор на думи в него са следните: 1) Основни: а) честота на употреба в речта; б) производност и словообразователна съотнесеност; в) словообразователен потенциал на думите; г) семантико-словообразователна стойност; д) ситуативно-тематическа ценност; е) стилистическа допустимост; ж) съпоставително-"предупредителен" критерий; 2) Допълнителни: а) принадлежност на производните думи към продуктивни и характерни за този ситуативно-тематичен комплекс семантико-словообразователни категории и видове; б) включване на други думи (от други ситуативно-тематични комплекси) в качеството им на източник за установяване на деривационни отношения на производните думи; в) социолингвистическа стойност на производните думи; г) страноведска

стойност непроизводната и/или производната дума; д) деривационно-структурна близост или (рязка) отдалеченост на думи в сравнение с родния език. Речникът-оптимум е проектиран въз основа на словообразователни гнезда и се състои от два раздела, които обхващат един и същ обем от думи от всеки ситуативно-тематичен комплекс. Първият раздел представя целата лексика на ситуативно-тематичния комплекс нейната словообразователна структура и деривационни връзки. Вторият раздел е гнеzdови речник-справочник, съставен въз основа на всички думи в речника по азбучен ред. В речниковите статии и в двата варианта думите от оптимума са специално обозначени. Както в структурно-деривационния, така и в азбучния гнеzdови раздел, с помощта на графични средства са отбелязани активният речник, пасивният речник, потенциалният речник и оптимумът. Такъв речник-оптимум е нагледно средство за представяне на логико-семантичните и структурно-словообразователните връзки между думите.

Студии

Петрова И.Д. (2020б) Продуктивни словообразователни модели подъязыка сфери косметологии и косметики. *Проблеми функционального и когнитивного описания русского и болгарского языков. Выпуск 14/2.* Шумен: УИ «Епископ Константин Преславский», С. 54-75; ISSN 2603-3143 (Print) ISSN 2603-3151 (Online). индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary).

Анализът на езика на науката и техниката е актуално научно направление в съвременната лингвистика. Словообразователните процеси в областта на терминологията са обект на голям брой лингвистични научни изследвания, посветени на различни терминологични системи на базата на различни езици. Като се акцентира на връзката на словообразуването с когнитивните и комуникативните модели на езиковата реализация, в статията са анализирани източници и начини на образуването терминологичната лексика на руския език в областта на косметологията и косметиката, разглеждат се продуктивните словообразователни модели на термините от посочената област, която не е достатъчно осветена в лингвистичната литература. Морфологичният начин на формиране на термините от косметологията и косметиката е анализиран и е установено, че по-голямата част от думите, отнасящи се към морфологичния начин на образуване, са суфиксални образувания. Това са: отименни и отглаголни образувания, модели на базата на производни на сложни думи, състоящи се от два компонента, модели на образуване двукомпонентни, трикомпонентни сложни думи, модели на сложни думи с чуждоезични компоненти, абрeвиация. Идентифицирани са видове семантични методи на словообразуване: метафоризация, метонимен трансфер.

По този начин терминологията на косметологията и косметиката се формира чрез различни начини на образуване, като се прибъгва както до заемане от други езици, така и до ресурси, предимно словообразователни на руския език.

Това изследване задълбочава разбирането на тенденциите в развитието и характеристиките на функционирането на терминологичната система на метаезика на косметологията и косметиката. Комплексният подход към изучаването на терминологията на косметологията и косметиката позволява да се получи най-пълна представа за нейния състав, структура, начини за образование и взаимодействие с други терминосистеми. Изучаването на терминологията в аспекта на нейното преподаване може да допринесе за ефективното ѝ усвояване от изучаващите руски като чужд език.

Статии

Костадинова И.Д. (2003а) Словообразуването в аспекта на речевата дейност с оглед обучението по чужд език. *Проблеми когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков. Часть 3.* Шумен, С. 186-198; ISBN 10: 954-577-344-8 ISBN 13: 978-954-577-344-0.

Настоящата работа има за цел да постави някои най-общи въпроси, имащи отношение към връзката между словообразуването като едно от основните средства за номинация, речевата дейност като процес, по време на който се използват езиковите знания и проблемите на обучението по чужд език.

В конкретния акт на номинацията по време на извършваната речева дейност, човекът има възможност или да вземе вече готова единица на номинацията, която се съхранява в неговата памет във вид на лексикон, или да създаде нова, мотивирана единица на номинацията, която се образува по определени правила и модели на деривацията. Човекът владее два различни механизма на речта:

механизъм на възпроизвеждане на нови единици и тяхното извличане от паметта и механизъм на комбиниране по различни правила.

Думата като обект на изучаване от словообразуването може да се разглежда като основна единица на номинативната дейност, извършвана по време на речевата дейност от носителите на езика. Изучаването на лексикалния състав на езика е една от основните задачи на изучаващите чужд език, тъй като думата е градивен елемент на съдържанието на това обучение и лексикалните навици са важно условие в усвояването на чуждия език. Ето защо важен критерий във всеки курс на обучение при отбора на лексиката е словообразователната ценност на лексикалните единици.

Именно формирането на способността да се комбинират нови единици на основата на вече познати и запомнени и да се разпознават такива в речта дава възможност на изучаващите чужд език да бъдат значително улеснени в процеса на усвояване: на тях им е необходимо да запомнят значително по-малко градивни елементи на думите и да овладеят навика свободно да ги комбинират в процеса на извършване на речева дейност на изучавания език.

Костадинова И.Д. (2003б) Ономасиологическият аспект словообразования и вопросы обучения лексике русского языка. *Проблемы когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков. Часть 2.* Шумен, С. 148–162; ISBN 954-577-211-5.

Един от признаците на номинацията е нейната тясна връзка с речевата практика. В нейния ход на родния език възниква необходимост в пресъздаване на пътя, по който се образуват думите, в създаване на нови думи или смисли. По време на изучаването на чужд език това е свързано с необходимостта да се знаят правилата на словообразуването и основните словообразователни модели в предварително отработените тематико-ситуативни комплекси, да се осъзнае, разбере съществуващата в езика, но неизвестна за обучаващия се дума, която назовава определен фрагмент от действителността.

Ономасиологичният подход към словообразуването създава условия за достатъчно задълбочено изучаване на словообразуването в курса по руски език и допринася за формиране и развитие на творческия потенциал у учащите се. Обръщането към съдържателната страна на фактите на словопроизводството формира у учащите се готовност за съзнателен избор на езикови средства, които най-точно предават мисълта в определена речева ситуация. Задачата е по време на практическите занятия по лексика да се покаже как е създадена думата и по какъв начин тя е свързана с предметния свят и с думата, от която е образувана. Използването на съвременните достижения на теорията на словообразуването и ономасиологичният подход към него разкрива големи възможности за задълбочено и разностранно изучаване на лексикалния състав на руския език, служи за повишаване на грамотността, допринася за по-бърза и резултативна работа с текстове, съдържащи нови, не изучавани думи, развива езиковата интуиция. Словообразуването може да играе съществена роля при обучението както в рецептивни, така и в продуктивни видове речева дейност.

Костадинова И.Д. (2006) Формирование лексического навыка на русском языке на основе словообразования. *Теоретические и методические проблемы русского языка как иностранного. Новые информационные технологии в лингвистической и методологической науке. IX международный симпозиум МАПРЯЛ. Доклады и сообщения.* В-Търново, С. 559–564; ISBN 978-954-350-026-1.

В изследванията по методика на обучението по руски език като чужд като една от целите на обучението по лексика се смята формиране на лексикалния навик, който осигурява запомнянето и автоматизирана, семантически правилна употреба на думи и техни съчетания в съответствие със ситуацията на общуване, с лексико-семантичните и стилистичните норми на изучавания език. Психолозите смятат, че възприемането и запомнянето на лексикалните единици има асоциативен характер.

Дейността на преподавателя по време на работата с учащите се трябва да взема предвид цялата многоплановост на лексикалните единици, трябва да бъде насочена към формиране и развиване на лексикалните навици, включително и на основата на словообразователната ценност на думите. Може да се предположи, че ако учащите се са придобили достатъчно знания от областта на словообразуването, те познават основните закони, по които се образуват думите в руския език,

а също така и техните групировки, то равнището на сформированост на лексикалните навици значително ще се повиши.

Опората на словообразуването има няколко цели: използване на асоциативните връзки при съпоставянето и групирането на лексикалните единици, подобряване на усвояването на граматичните форми, определяне на принадлежността им към определени части на речта и тяхната правилна съчетаемост в речта, разкриване значението на производните и сложните думи от потенциалния речник. Формирането на навика с всички присъщи му качества, особено автоматизация, устойчивост, гъвкавост и относителна сложност, изисква определени условия. Тъй като условията се създават в упражненията, то е ясно, че за формирането на лексикалните навици са необходими специални упражнения.

Костадинова И.Д. (2007а). Изучаването на чужд език като когнитивен процес. *Проблеми когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков. Выпуск 6*, Шумен, С.165-168. ISBN: 978-954-577-485-0.

В съвременните изследвания по методика доминиращо място заема схващането, че при обучението по чужд език за професионални цели е целесъобразно да се въведе когнитивно-дейностният подход, в съответствие с който владенето на езика се разглежда не само като средство за общуване, но и като средство за получаване на нови знания в различни области. Когнитивният подход е особено актуален за методиката на обучението по чужди езици, като от особено значение имат данните на когнитивната психология, когнитивната лингвистика и лингводидактиката. Когнитивният подход се основава на постиженията на когнитивната лингвистика, главен компонент на която е категорията „смисъл” и на основните положения на когнитивната психология, за която основна категория е „разбирането”, което допринася за дълбокото проникване в същността на изучаваното по време на всички етапи на обработка на информацията.

В рамките на концепцията за комуникативно-ориентираното обучение е разбирането, че комуникативната компетентност като резултат от овладяването на езика трябва да бъде тясно свързана с когнитивното и емоционалното развитие на учащите се, а акцентът е върху комуникативно-когнитивния подход като отличителна особеност на учебния процес. Обект на овладяване от учащите са и предметно-когнитивната и социално-афективната компетентности.

Костадинова И.Д. (2007б) Использование словообразовательной модели в обучении лексике русского языка. *Мир русского слова и русское слово в мире. XI Конгресс МАПРЯЛ, Т. 6(1)*, София, С. 71-74; ISBN 978-954-580-218-8.

Едно от условията за овладяване на чужд език е повишаването на ефективността на обучението по лексика. Работата над словообразователната структура на лексикалните единици играе важна роля в практиката на обучението по руски език като чужд както на студенти от филологическите специалности, така и на неспециалисти.

Словообразователният аспект, работата над словообразователната структура на думата, над словообразователните модели дава широки възможности за овладяване на лексиката и правописа на руския език. По време на такава работа се обогатява речниковият запас на учащите се, те се запознават с най-важните понятия на руското словообразуване. В резултат на такъв подход се залагат основите на формирането на общото понятие за системност на езика, развива се чувството за езика у учащите се.

Костадинова И.Д. (2010) Инновационные технологии в преподавании русского языка как иностранного (на примере обучения чтению). *Русское слово на Балканах. Международный научный симпозиум*. Шумен, С. 365-376; ISBN 978-954-400-566-5.

С понятието иновация са свързани понятията иновационно обучение, иновационна методика, иновационна система на обучението, иновационен подход, иновационно съдържание на обучението, принципи на иновационното обучение, иновационни методи на обучението, иновационен модел на обучението, иновационна технология, иновационна организация на учебния процес.

Базирайки се на най-новите достижения на когнитивната психология и на комуникативно-когнитивния подход към обучението, а също така с прилагането на личностно-ориентираните

иновационни технологии при създаването на комплекти учебници за средното училище, е представен модел за работа с текст като се използват иновационни технологии с помощта на интерактивни методи.

Костадинова И.Д. (2012а). Интерактивността в урока по руски език. *Интерактивни технологии в обучението*. Шумен, С. 120-126; ISBN 978-954-577-647-2 (НАЦИД).

Използването на интерактивни технологии позволява обучението по чужди езици да се индивидуализира. Прилагането на нови интерактивни технологии в обучението по чужд език е един от най-важните аспекти на усъвършенстването и оптимизацията на образователния процес във вуз. Обогащането на арсенала от методически средства и похвати, които позволяват да се разнообразят формите на работа и с цел да направят занятията по чужд език интересни и запомнящи се, е и една от задачите, които стоят пред съвременната методика на обучението по руски език. Необходимо условие на качествено съвременно образование е съчетаването на традиционното обучение с нови технологии.

В качеството им на интерактивни технологии могат да се назоват, апробираните в практиката: клъстър, работа по двойки, ротационни /сменящи се/ тройки/, въртележка, работа в малки групи, аквариум, незавършено изречение, мозъчен щурм, брауново движение, дърво на решенията, ролева /делова/ игра и др.

Костадинова И.Д. (2012б) К проблеме повишения ефективности преподавания русского языка студентам-филологам на начальном этапе. *Качество обучения русскому языку. Материалы Международного форума в Софии*. София, С. 76-79 (в съавт. с Хр. Христова); ISBN 978-954-92499-5-8.

Този доклад има за цел да представи търсенията в областта на усъвършенстването и оптимизацията на равнището на подготвеност на филолозите русисти по време на началния етап на обучението във вуз. Проблемите на повишаване на ефективността на обучението на бъдещите филолози особена по време на началния етап са свързани с такива фактори, като: обучение по език „от нулата“ за професионални цели, постъпване във филологическа специалност по различни причини и с различно равнище на владеене на езика, нееднакво отношение и интерес към езика, различни очаквания и бъдещи планове за реализация на всеки студент. Тези фактори определят спецификата и трудностите в работата на преподавателя.

Известно е, че в българското висше училище в последните години е доминиращо аспектно обучение, което е свързано с комуникативната насоченост на процеса на обучение. Заедно с формирането и развитието на знания, навици и умения, основополагащо е представянето на езика в неговите системни и функционални отношения. За повишаване качеството и ефективността, като се имат предвид целите и задачите на обучението, е необходимо да бъдат привлечени и данните от достиженията на науката в областта на словообразуването на руския език. С помощта на изучаването на словообразуването преподавателят получава възможност да покаже системните връзки на лексиката и граматиката, помага при обогатяването на активния и пасивния речник на учащите се, при развитието на чувството за езика.

Костадинова И.Д. (2016а) Использование медиатекстов в практике преподавания русского языка как иностранного. (в съавт. с К. Петрова). *Медиалингвистика. Международный научный журнал, № 5*; (в съавт. с К. Петрова); <http://medialing.spbu.ru/part10/58.html>; ISSN 2312-0274 (print), ISSN 2312-9263 (online); Индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary) и европейски научен индекс ERIH PLUS.

Една от целите на обучението по руски език е формирането на умения за четене на руски език, като текстът е основна единица на обучението.

Статията представя един от начините за използване на медийни текстове в практиката на обучение по руски език като чужд. Разгледана е технологията на работа с текст, чийто източник е интернет; обсъдени са основните предимства на тази работа в преподаването на руски език на студенти-българи.

В стремежа си да доближи процеса на обучение до условията на езиковата среда в продължение на няколко години, авторите използват специална технология в преподаването на езика. Тя може да се нарече интегрирана, защото съчетава технологията за формиране и развитие

на умения за самостоятелна работа и умения за четене. Описаната технология е интерактивна, тъй като студентите работят в взаимодействие с различна медийна среда. Преподавателят е само модератор, помощник.

Тази технология допринася за значително разширяване на лексикалния запас извън ограниченията на тематично-ситуативните комплекси. Тя формира и развива произносителни, лексикални и граматически навици във всички видове речеви дейности, езикови и контекстуални умения за догадка. И развитието на езиковата догадка развива логическото мислене и интуицията. Студентите имат възможност да се срещнат с живия, автентичен руски език на неговите носители, да се сблъскат с разнообразни стилове на речта, включително вестникарска реч, която има свои собствени специфики, които я отличават от литературния език.

Костадинова И.Д. (2016б) О некоторых проблемах и путях их решения в обучении русскому языку как иностранному (на материале обучения чтению). *Дидактическая филология. Международный научно-методический электронный журнал*, № 2, С. 62-74; <http://journals.histpsy.ru/index.php/dfil/article/view/127/161>. Индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary).

Настоящата статия е част от по-обширна разработка в областта на изучаването на руски език в българската образователна система. В него са очертани само някои от проблемите, пред които са изправени учените, методистите, учителите, които работят в областта на обучението по руски език като чужд. Предложени са и начини и пътища за преодоляване на тези проблеми на материала за обучение по руски език като специалност във вузовете в България.

На съвременния етап от развитието на методическата наука в областта на чуждоезиковото обучение е актуален компетентностният подход. Има преосмисляне на образователните технологии и се определят компонентите на комуникативната компетентност в обучението по чужди езици. Учените са съгласни, че в процеса на изучаване на чужд език доминиращи са формирането и развитието на професионална комуникативна чуждоезикова компетентност. Изучаващият руски език като чужд на първо място трябва да овладее речевото общуване на този език. Ако по време на занятията по роден език обучението се провежда по пътя от умения и навици за вече усвоена реч, то в часовете по руски език като чужд обучението върви в обратна посока: от осъзнаване на спецификата на езиковите явления към формиране на речеви умения и навици.. С този факт се идентифицират и определят специфичните отличителни черти на научната и учебната дисциплина "*Руски език като чужд*".

Костадинова И.Д. (2016в) Специфика педагогического общения в обучении русскому языку как иностранному. Образователни практики за оптимизиране на педагогическата комуникация. Шумен: УИ "Епископ Константин Преславски", С. 64-80; ISBN 978-619-201-102-4.

Целта на обучението по руски език като чужд в рамките на компетентностния подход е формирането и развитието на стратегическата компетентност. Владееенето на педагогическата комуникация / взаимодействието с учениците е основната задача на образованието в областта на руския като чужд. За бъдещите преподаватели по руски език като чужд, обучаващи се по специалността "педагогика на обучението ..." в университетите в България, е актуално овладяването на комуникативни стратегии и тактики, на комплекс от риторични, стилистични и езикови норми и методи, приети в педагогическата сфера на комуникацията, както и адекватното им използване при решаване на професионални задачи. В рамките на разработваното системно-функционално описание на езика за целта на преподаването му, са актуални и разработваните от педагогическата акмеология педагогически реторика и педагогически комуникация, които са важна част от професионалната компетентност на бъдещия учител по руски език като чужд.

В съвременната методика на обучение по руски език като чужд е приета гледната точка, според която управляемият процес на обучение представлява взаимодействие в педагогическия триъгълник "учител – ученик – средства за обучение". Взаимодействието на преподавателя и учащия се чрез езика (като средство и като цел) в съвременната методическа литература се определя като педагогическо общуване. Тъй като основната задача е овладяването на средствата за комуникация и развитието на комуникативните способности на учащия се, педагогическата комуникация може да се опише като връзка на партньорство между преподавател и учащ се с организационната роля на преподавателя.

Петрова И.Д. (2018а) К вопросу об описании терминологии косметологии и косметической промышленности в целях преподавания русского языка как иностранного. Полный разума русский язык! XX юбилейная международная конференция. Москва, 29-31 мая 2018; С. 56-60; ISBN 978-5-98269-191-0 индекс на научно цитирание РИНЦ (elibrary): <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41160988>.

Във връзка с недостатъчната разработеност на описанията на терминологията в областта на козметологията и козметичната индустрия, се поставя въпроса за характеристиките на отраслевия специален език и за принципите на изграждане на терминологичен речник на тази индустрия. Организирането на терминологичните масиви на индустрията е особено актуално. Актуален въпрос за лингвистите е изготвянето на терминологични речници па козметика и козметология, тъй като в настоящия момент на развитието на терминологията такова лексикографско описание липсва. Изследването и описанието на отрасловата професионална терминология в областта на козметиката и козметологията може да се проведе най-тематични групи, които структурират дейността, субектите и обектите на дейността, опита, технологиите и крайните цели на тази индустрия.

В статията се предлагат 9 рубриката на тематични групи, които в крайна сметка могат да формират масив от речник на масива от единици в козметологията и козметиката. Предметът на описанието ще бъде тълкуване, лексико-граматически, словообразователни характеристики, валентност на посочените единици.

Петрова И.Д. (2018б) К вопросу о преподавании русского языка для специальных целей. *Русистика 2018. Материалы Международного научного симпозиума «Экология языка и современная коммуникация», Посвященного 45-летию русистики в Шуменском университете им. Епископа Константина Преславского 26-29 апреля 2018 г.*, С. 383-388. Индекс на научно цитирание РИНЦ (elibrary). ISBN 978-619-7218-43-5; SocioBrains ISSN 2367-5721, JOURNAL HOMEPAGE: WWW.SOCIOBRAINS.COM ISSUE 44, APRIL 2018, С. 131-135; URL: http://sociobrain.com/MANUAL_DIR/SocioBrains/Issue%2044,%20April%202018/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F%204/9_%20Irena_Petrova.pdf.

Интересът към преподаването на чужди езици за специални цели се е увеличил многократно през последните десетилетия. Причините за подобен интерес са значителното разширяване на международното сътрудничество в различни сфери на човешката дейност, глобализацията на световната икономика и бързото увеличаване на професионалните и научните контакти между хора от различни страни. Придружаващото този процес многократно увеличаване на обема на обмен на научно - техническа информация на чужд език води до необходимостта преосмисляне на подходите в преподаването на чужд език (в това число и на руски) за специални цели.

Овладеяването на езика на специалността дава възможност за успешно решаване на професионални, делови задачи, подобряване на нивото на професионално общуване; да се развият различни идеи; да се използва световния опит; да се общува с представители на професионалните общности в световен мащаб; да се опознаят представители на други култури, да се обменят идеи и постижения в областта на взаимните на професионални и бизнес интереси. Всичко това означава, че изучаването на специализиран чужд език е мотивирано от професионални интереси и намерения и съзнателна практическа нужда.

Учебната програма по руски език за специални цели, в областта на козметологията и козметиката е създадена за целите на обучението по руски език като чужд език за специални цели и се характеризира с комплексност и многоаспектност. Ефективността на нейната реализация зависи от подготвителната работа, от подбора на езиковия материал, от избора на методически подходи в преподаването, от внимателното проектиране на програма, която отговаря на целите на обучение на този етап, от разбирането на всяка стъпка, която се прави за изпълнението на тази програма.

Петрова И.Д. (2019а) К вопросу об описании терминологии косметологии и косметической промышленности. *Сборник докладов II Международного научного конгресса «Россия в международном диалоге», 20-21 сентября 2019 г.*, Челябинск, С. 122-129; ISBN 978-5-91274-332-0.

Терминологията е източник на информация и е най-чувствителният за външни влияния слой на лексиката. В терминологията се проявява влиянието на непрекъснато променящото се човешко общество върху езика. В терминологията се отразяват процесите на социалното развитие и научно-техническия прогрес. Като микросистема на живия език, реализиран в различни тематични направления и ситуации, терминологията претърпява идентични езикови процеси, наблюдавани и в литературния език.

Специфичните познания в областта на козметологията и козметиката са отразени в системата от специални понятия, които в езика са представени както с думи, така и със словосъчетания. В настоящия момент от изследователите езикът за специални цели се разглежда като теория, дефинираща, структурираща и систематизираща го в рамките на лингвистичните описания на езика, и е функционална подгрупа на езика, чиято цел е адекватната и ефективна комуникация между специалисти в дадена конкретна област на козметологията и козметиката с оглед на конкретната ситуация на общуване.

Петрова И.Д. (2019б) О создании словаря косметологии и косметической промышленности. *Сборник докладов XI Международной научно-методической конференции „Теория и практика языковой коммуникации» 20-21 июня 2019 г.;* Уфа, С. 186-193; ISBN 978-5-4221-1269-2. Индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary).

Въз основа на важната позиция значението и социалните функции на речниците – информативна, комуникативна, нормативна, в момента във фокуса на лексиколозите е съставянето на терминологични речници. Терминологичната лексикография има преди всичко приложно значение. Козметичната индустрия е една от интензивно развиващите се отрасли на леката промишленост в световен мащаб, тя се основава на постиженията на козметологията.

Професионалният език, който се използва в областта на козметологията и козметичната промишленост обхваща доста широко на много бързо и бързо и всестранно развиващата се индустрия, намираща се в границите на такива науки като медицина, химия, физика, биология, тя обхваща различни тематични области от дейността на човека. Производството на козметични продукти е една от водещите отрасли на леката промишленост в световен мащаб. То използва постиженията на научните и практическите изследвания в козметологията. Освен на професионални страници, единиците, които са специфични за този професионален език, съществуват и на сайтове, посочващи нови думи и фрази; в онлайн едоезични и двуезични речници и справочници по руски език; в речниците за чужди думи; на сайтове с енциклопедично съдържание, на страници, които представляват официалните сайтове на държавни и федерални органи на управление и администрации и т.н.

Петрова И.Д. (2020в) Опыт системно-структурного анализа профессиональной лексики (на материале терминов косметологии и косметики). *Теория и практика языковой коммуникации : материалы XII Международной научно-методической конференции / Уфимск. гос. авиац. техн. ун-т. //отв. ред. Т. М. Рогожникова. Уфа: РИК УГАТУ, С. 196-206; ISBN 978-5-4221-1409-2. Индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary).*

Характерна особеност на съвременната ситуация е активното популяризиране на широк спектър от козметични услуги, увеличаване на търсенето им от различни слоеве на обществото. Тази особеност води до проникването на козметичната терминология в състава на общонародната лексика. Разработването на лингво-теоретичните принципи на организацията на лексикалния слой на специалната терминология в областта на козметологията и козметиката на руския език е значим и все още недостатъчно развит проблем в езиковата наука. Съществува необходимост да се разгледа терминологията на козметиката, като дял от медицината и козметологията, като част от сферата на услугите и тяхната нарастваща популярност в обществото, тяхното значение за бъдещото развитие не само на бизнес и икономическото, но и за социално международно общуване. В настоящата работа се анализира терминологията на козметологията и козметиката по отношение на нейните системно-структурни характеристики като отделен слой от лексико-граматичната система на езика

Петрова И.Д. (2020г) Терминология косметологии и косметики как элемент общезыковой лексической системы. *Актуальные проблемы изучения языка, литературы и журналистики: достижения, перспективы, инновации: материалы Международной научно-практической конференции (Абакан, 18–19 ноября 2020 г.) / науч. ред. И. В. Пекарская, отв. ред. О. А. Вольф.* Абакан: Издательство ФГБОУ ВО «Хакасский государственный университет им. Н. Ф. Катанова», С. 24-28; ISBN 978-5-7810-2045-4. Индекс на научно цитиране РИНЦ (elibrary).

Професионалната сфера на козметологията и козметиката и нейното езиково представяне понастоящем предизвикват засилен интерес не само поради бързото ѝ развитие, обогатяване и разширяване. Терминологичната лексика, като най-динамичната и подвижна част от лексикалната система, се разглежда и с ориентация към нейното развитие в исторически план. Изследователите разглеждат и възникването ѝ, развитието ѝ и измененията в зависимост от развитието на съответните науки. Термините и терминологиите са необходим инструментариум за формиране на научни теории, закони, разпоредби и се представят като неразделна и съставна част от науката и технологиите. Що се отнася до сферата на козметологията и козметиката, трябва да се уточни, че поради изразения си приложен характер и хетерогенността на хората (професионалисти и ползвачи го), владенето на терминологията в тази област е еднакво важно и за едните, и за другите. Специфичните познания в областта на козметологията и козметиката са отразени в системата на специалните понятия.

Формирането на терминология в даден отрасъл на знанието зависи в по-голяма степен от съзнателните усилия на хората да формират, развиват и обогатяват този отрасъл на знанието и производството. Това се състои системността на терминологията: тази характеристика се определя по отрасли на знанието.

24.02.2021 г.

гр. Шумен

ИЗГОТВИЛ:

(Ирена Димитрова Петрова)